

Motion till riksdagen 2016/17:3431

av **Roger Haddad m.fl. (L)**

Insatser mot terrorism och våldsbejakande extremism

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kriminalisering av förberedelse för resa i terroristsyfte och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om straffskalan för grova fall av finansiering av terroristresor och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kriminalisering av medverkan i stödfunktioner till terroristverksamhet och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utvidgning av de brott som omfattas av terroristbrottslagen och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av bestämmelsen om olovlig kårverksamhet och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om värvning till eller uppvisning till stöd för terroristverksamhet via sociala medier och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om informationsutbyte mellan Säkerhetspolisen, Polismyndigheten och kommuner och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ansvar för skolhuvudmän och andra som arbetar med barn och unga för att motverka radikaliserings och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Den öppna demokratin måste värnas. Terrorismen är ett grundläggande hot mot demokratin, det öppna samhället och enskilda människors liv och trygghet. Det främsta terrorhotet i Sverige i dag kommer från aktörer inspirerade av den våldsbejakande islamismen, men också i den autonoma våldsbejakande vänstern och den

högerextremistiska vit makt-miljön finns potential och förmåga att utföra terrordåd. Utifrån den senaste tidens terrorisdåd i andra delar av Europa bör också ökad uppmärksamhet riktas mot problemet med så kallade ensamvargar, som visserligen kan drivas av politiska motiv men inte tillhör något fast nätverk.

Arbetet mot terrorism är tätt sammanflätat med arbetet för att förebygga och motverka radikaliserings till våldsbejakande extremism. Den våldsbejakande extremismen hotar såväl demokratins institutioner som människors liv och frihet. Därför behövs långsiktiga och uthålliga insatser, vad gäller både att förhindra och bekämpa brottsliga handlingar och att förebygga våldsbejakande extremism.

Liberalerna medverkade till den överenskommelse som gjordes i december 2015 mellan Alliansen och regeringspartierna angående det fortsatta arbetet mot terrorism. Förutom de åtgärder som gjordes tillsammans med övriga allianspartier har vi hösten 2016 presenterat ett antal förslag mot våldsbejakande extremism. Därutöver har Liberalerna i årets budgetmotion nyligen lagt fram förslag som innebär väsentliga ambitionshöjningar i arbetet mot terrorism och våldsbejakande extremism.

I denna motion redogörs för ett antal rättspolitiska frågor med anknytning till terrorism och våldsbejakande extremism. För andra delar av Liberalernas politik på området hänvisar vi till de motioner som nämns ovan.

Fortsatt skärpt lagstiftning mot terrorresor och finansiering

Den 1 april 2016 trädde ny lagstiftning i kraft mot så kallade terrorresor. Bland annat infördes ett särskilt straffansvar för den som tar emot utbildning avseende bl.a. terroristbrott, eller som reser eller påbörjar en resa till ett annat land än det land där personen är medborgare om avsikten är att begå eller förbereda eller att ge eller ta emot utbildning avseende bl.a. terroristbrott. Kriminaliseringen träffar även den som finansierar en sådan resa eller som finansierar en person eller en sammanslutning av personer som t.ex. begår terroristbrott, oavsett syftet med finansieringen.

Bakgrunden till lagändringarna är bland annat de straffrättsliga krav som ställs i FN:s säkerhetsråds resolution 2178 (2014) med åtgärder mot s.k. utländska terroriststridande samt rekommendationen från organisationen Financial Action Task Force (FATF) om finansiering av terrorism.

Liberalerna har i flera år arbetat för skärpt lagstiftning mot terrorresor och mottagande av utbildning avseende terrorbrott. För oss har det därför varit självklart att medverka till lagändringarna, men vi anser inte att de är tillräckliga.

Förberedelse till resa i terrorismsyfte är fortfarande inte kriminaliserat. Det är en lucka i lagstiftningen som bör täppas till. Även om bevisföringen är mer komplicerad vad gäller förberedelse till brott är det samtidigt angeläget att kriminaliseringen fyller sitt avsedda syfte att förhindra resor i terrorismsyfte. När frågan behandlades i riksdagens justitieutskott förra riksdagsåret anförde utskottsmajoriteten att det var svårt att se ett behov av en kriminalisering av försök, förberedelse eller stämpling till resa i terrorismsyfte (bet. 2015/16:JuU17 s. 23). Liberalerna delar i och för sig bedömningen att den tidiga fullbordanspunkten för själva brottet gör att en kriminalisering i förfäلت skulle träffa förhållandevis få situationer, men i de situationerna skulle den å andra sidan vara av stor betydelse. Vi anser därför att det bör vara befogat att söka åstadkomma en rättssäker utformning av en kriminalisering som även innefattar brottets förstadier.

Även vad gäller finansiering av terrorismresa finns behov av ytterligare lagstiftning. Enligt gällande lag gäller för finansiering av resa samma straffskala som för själva resan, det vill säga fängelse i högst två år. Detta förbiser dock från att kriminaliseringen av resan riktar sig mot en enskild persons resa, medan finansieringen däremot kan syfta till att möjliggöra resor för fler personer.

När det handlar om finansiering i större skala eller systematisk form av terrorismresor behöver straffskalan ligga betydligt högre. Det är därför rimligt att även resefinansieringsbrottet har en särskild straffskala för grova brott på fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Detta gör att straffskalan för grova fall av finansiering av terrorismresor harmoniseras med straffskalan för andra grova fall av finansiering av terroristverksamhet.

När Liberalerna aktualiserade denna fråga i motion 2015/16:3311 avstyrktes detta av justitieutskottets majoritet utan annan motivering än att de lagförslag som regeringen då framlade var ”väl avvägda”. Vi vidhåller att den straffrättsliga regleringen av fall av storskalig eller systematisk finansiering av terrorismresor tvärtom inte alls är väl avvägd, och vidhåller därför vårt förslag.

Återkallelse av pass

Liberalerna anser även att det måste övervägas hur rättsväsendet snabbare ska hindra terrorismresor från att verkställas. I andra länder finns möjlighet att i sådana fall återkalla eller tillfälligt dra in passet. Vi anser att denna möjlighet måste prövas också i Sverige, till exempel genom att det blir möjligt att återkalla eller tillfälligt dra in passet för den som på sannolika skäl är misstänkt för att förbereda eller ha påbörjat en resa i terrorismsyfte. Med bifall till en motion från Liberalerna gjorde riksdagen ett tillkännagivande med denna innebörd våren 2016 (bet. 2015/16:JuU17), och vi gör därför inte något formellt yrkande i denna motion. Vi förutsätter dock att regeringen återkommer till riksdagen med konkreta förslag och avser i annat fall att agera på nytt i ärendet.

Kriminalisera medverkan i stödfunktioner till terroristverksamhet

I juni 2016 presenterade utredningen om genomförande av vissa straffrättsliga åtaganden för att förhindra och bekämpa terrorism sitt andra delbetänkande (SOU 2016:40). Utredningen föreslår bland annat en ny straffbestämmelse om deltagande i stridsrelaterad verksamhet i en väpnad konflikt utomlands till stöd för en terroristorganisation. Som exempel på sådan verksamhet nämns i utredningen stödfunktioner inom bl.a. materielvård, transport, underhåll eller matlagning. Förslaget är ett steg i rätt riktning, men vi bedömer att det sannolikt inte är tillräckligt eftersom kriminaliseringen är direkt knuten till sådana funktioner som tillhör den stridsrelaterade verksamheten. Därmed riskerar andra stödfunktioner till terroristorganisationers verksamhet att falla utanför det kriminaliserade området, till exempel delaktighet i Daishs strävan att bygga upp statsliknande förvaltningsstrukturer i de områden som gruppen behärskar. Liberalerna anser att all aktiv medverkan i terroristorganisationers verksamhet, inte bara den direkt stridsrelaterade, bör ingå i en kriminalisering.

Utredningen föreslår vidare att det nya brottet ska kunna lagföras utan krav på dubbel straffbarhet om det begås av en svensk medborgare eller en person bosatt i

Sverige. Med tanke på att terroristnätverk ofta har kopplingar till flera länder bör det i den fortsatta beredningen prövas närmare om den föreslagna bestämmelsen är ändamålsenligt utformad när det gäller personer som vistas i Sverige en kortare eller längre tid utan att vara fast bosatta här.

Utvidga brottskatalogen i terroristbrottslagen

Liberalerna anser att en utvidgning av de brott som omfattas av terroristbrottslagen (2003:148) bör prövas. Exempel på sådana brott som bör komma till är skyddande av brottsling. Även brott som osant intygande och mened bör övervägas.

Som en av flera åtgärder för att underlätta lagföring av organisering av terrorverksamhet på svensk mark bör även en översyn göras av bestämmelsen om olovlig kårverksamhet. Bestämmelsen är gammal och straffskalan är låg. En analys bör göras av behovet att modernisera lagstiftningen.

Europeiskt samarbete

Det är av största vikt att Sverige deltar aktivt för att stärka det europeiska samarbetet för att förebygga, förhindra och lagföra terrorism. Detta handlar både om att bygga ut de institutionella strukturerna för EU:s polisiära samarbete och åklagarsamarbete mot grov och gränsöverskridande brottslighet, och om att på nationell nivå hämta hem goda exempel från andra länder. Detta gäller både det förebyggande arbetet, där det är viktigt att lära av framgångsrika arbeten för att lokalt motverka radikaliserings- och värvning till våldsbejakande rörelser, och underrättelse- och lagföringsverksamheten. Liberalernas förslag för att stärka det europeiska brottsbekämpande samarbetet utvecklas bland annat i vår budgetmotion och i den särskilda motionen om grov organiserad brottslighet.

I detta arbete har Europol en viktig roll. Ett av de projekt som Europol nyligen har sjösatt handlar om att motverka värvning till eller uppvigling till stöd för terroristverksamhet via sociala medier. Genom vår avgift till Europol bidrar Sverige till finansiering av detta projekt, men det är viktigt att också operativt delta i satsningen mot bakgrund av de problem Sverige har med resande radikaliserade ungdomar och vikten av att aktivt bidra i arbetet mot terrorism. Även inom ramen för det starka svenska grundlagsskyddet för yttrandefriheten – som inte ska rubbas – torde det finnas goda möjligheter att delta operativt i europeiska insatser för att kartlägga och motverka terrororganisationers rekrytering via nätet.

Ökade resurser mot terrorism och våldsbejakande extremism

I Liberalernas budgetmotion utökar vi anslaget för statsbidrag till förebyggande verksamheter i civilsamhällesorganisationer och kommuner mot våldsbejakande extremism under samma anslag med sammanlagt 45 miljoner kronor åren 2017–2018 och 40 miljoner kronor åren 2019–2020. Vidare öronmärker vi 5 miljoner kronor årligen för att stärka Polismyndighetens bidrag i detta arbete. Satsningarna finansieras delvis genom att anslaget till Göteborgs universitet för att förebygga våldsbejakande extremism sänks med 5 miljoner kronor, eftersom vi bedömer att pengarna gör större nytta lokalt.

Åklagarmyndigheten behöver ökade resurser för att förstärka kapaciteten vid riksenheten vid säkerhetsmål. Vidare kan det förutses att det svenska rättsväsendet därtill kommer att behöva hantera fler ärenden gällande krigsförbrytelser m.m., brottsformer som är extra resurskrävande att utreda och lagföra. Därför behövs också förstärkningar av Internationella åklagarkammaren, som ansvarar för exempelvis brott som kan inrymmas i Romstadgans definition av folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser. I Liberalernas budgetmotion tillför Liberalerna därför årligen 5 miljoner kronor till Åklagarmyndigheten för resurser att utreda terrormål samt 5 miljoner kronor för att utreda krigsförbrytelser m.m.

Utökat informationsutbyte mellan rättsväsende och kommuner

Frågan om sekretess och delning av insamlad information från Säkerhetspolisen till andra myndigheter är en central del i arbetet för att förhindra och förebygga våldsbejakande extremism, radikalisering och ytterst terrorism eller terrorresor.

Utbytet av information fungerar långt ifrån enhetligt i landet. Det informationsutbyte som sker på vissa håll saknas på andra. Det gäller inte bara delning av information mellan Säkerhetspolisen och till exempel kommunens lokala samordnare utan även mellan Säkerhetspolisen och polisen.

Om det lokala arbetet, som den nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism verkar för, på allvar ska kunna bedrivas effektivt krävs att vissa sekretessregler ses över och underlättar för polisen och Säkerhetspolisen att utbyta information. Det är uppenbart att så inte är fallet i dag. Dessutom måste delning kunna ske, inom vissa ramar, mellan Säkerhetspolisen och den lokala socialtjänsten om situationen kräver att samhället ska kunna vidta åtgärder för att förhindra att unga personer till exempel ansluter sig till terrororganisationer som Daish.

Inrikesministern har i ett frågesvar (2015/16:1430) pekat på att det redan är möjligt för Säkerhetspolisen att lämna ut sekretesskyddade uppgifter till andra myndigheter, och att de sekretessbrytande reglerna har utformats efter en intresseavvägning mellan myndigheternas behov av att utbyta uppgifter och det intresse den aktuella sekretessbestämmelsen avser att skydda. Vi menar att denna hållning är alltför passiv. Den tidigare tillförordnade nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism har efterlyst mer informationsutbyte, och även Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) har pekat på att sekretessreglerna gör att kommunerna inte får ta del av polisiär underrättelseinformation av stor betydelse för att det lokala arbetet mot våldsbejakande extremism ska kunna bli framgångsrikt. Det kan exempelvis handla om information om att en så kallad återvändare från terrorverksamhet i Syrien har slagit sig ner i kommunen eller om att ett våldsbejakande nätverk har etablerat sig där.

Sammanfattningsvis anser vi att relevanta sekretessbestämmelser bör ses över. Skyddet för den enskildes integritet gör att sekretessbestämmelserna måste vara starka, men det måste finnas möjlighet för myndigheter att utbyta information som är av väsentlig betydelse för ett fungerande arbete lokalt mot terrorism och våldsbejakande extremism.

Skolhuvudmännens ansvar m.m.

Riksdagen har tidigare tillkännagivit för regeringen att det finns anledning att se över behovet av ett förtydligt ansvar för skolhuvudmän och andra som arbetar med barn och unga för att motverka radikaliserings, liksom formerna för ett sådant ansvar (bet. 2015/16:KU4). Regeringen har nu meddelat i budgetpropositionen att inga nya åtgärder kommer att vidtas med anledning av tillkännagivandet, utan att redan beslutade åtgärder är tillräckliga. Vi delar inte denna bedömning och anser att det finns skäl för en fortsatt analys av hur skolhuvudmän och andra som arbetar med barn och unga ska ges en tydligare roll i frågor om arbetet mot radikaliserings till våldsbejakande extremism.

På samma sätt ifrågasätter vi att regeringen ansett ytterligare fem tillkännagivanden om arbetet mot våldsbejakande extremism för slutbehandlade. Detta gäller Forum för levande historia (rskr. 2015/16:137, mom. 3), stöd till organisationer och samfund som vill motverka radikaliserings (rskr. 2015/16:137, mom. 6), metoder och redskap för kommuner för att identifiera samfund och organisationer som inte bör få stöd från det allmänna eftersom de inte lever upp till grundläggande demokrativärderingar (rskr. 2015/16:137, mom. 5), rekrytering till våldsbejakande extremism i digitala miljöer (rskr. 2015/16:137, mom. 7) och beredskapen för att hantera avhoppare som fortfarande förespråkar våldsbejakande ideologier eller som återvänder och misstänks ha begått grova brott utomlands (rskr. 2015/16:137, mom. 9).

Roger Haddad (L)

Tina Acketoft (L)

Emma Carlsson Löfdahl (L)

Maria Weimer (L)

Christer Nylander (L)

Mats Persson (L)